

Dvacet let příběhů

26.8.2026 - | Městská část Praha 7

Jeden večer. Desítky míst. Tisíce lidí, kteří se rozhodnou naslouchat příběhům. Během dvou desetiletí se Noc literatury stala jednou z nejoblíbenějších literárních akcí v Česku. Čím si získává stále nové posluchače? Odpověď se skrývá nejen v knihách, ale také v místech, hlasech herců a společném zážitku z vyprávění. Jubilejní ročník dorazí 16. září do Prahy 7, tentokrát s mottem Navigace odvahou, inspirace příběhem.

Projekt Českých center vznikl v roce 2006 ve spolupráci s evropskými kulturními instituty a ambasádami sdruženými v síti EUNIC. Tehdy šlo o několik čtení v centru Prahy. Jeho princip se za dobu existence akce téměř nezměnil: během jediného večera představit současnou evropskou literaturu prostřednictvím veřejných čtení na neobvyklých místech. Z Noci literatury se postupně stal jeden z pevných bodů pražského kulturního kalendáře. Návštěvníci si dopředu plánují trasu, stahují mapu čtecích míst, na která vyrazí sami, s přáteli nebo s celou rodinou.

Nikdy nešlo jen o propagaci nových knih. Projekt měl od začátku ambici ukázat, co se právě děje v současné evropské literatuře – texty, jež reagují na dnešní svět, i autory z jazykových oblastí, o kterých toho v Česku často moc nevíme. Ne přes titulky a sociální sítě, ale přes příběhy, o nichž lze společně přemýšlet.

Za dvacet let se v Noci literatury představilo přes čtyři sta titulů z nejrozumnějších jazykových oblastí. Projekt taky dlouhodobě připomíná roli překladatelů – bez nich by se zahraniční knihy k českým čtenářům vůbec nedostaly. Jsou to právě oni, kdo často jako první čte text v originále a zvažuje, jestli má šanci fungovat i v jiném jazyce a jiné kultuře. Práce překladatelů a překladatelek přitom zůstává většinou v pozadí, přestože bez ní by se k českému publiku nedostal ani jeden ze stovek titulů.

Příprava každého ročníku Noci literatury trvá měsíce a provází ji spousta nejistoty a otázek. Odpovědi se skládají dohromady až v posledních týdnech před akcí, kdy se program definitivně uzavírá.

Švédský stůl evropské literatury

Výběr knih vzniká ve spolupráci evropských kulturních institutů, ambasád a překladatelů s dramaturgem Noci literatury Ondřejem Kavalírem z nakladatelství Labyrint. Právě dramaturgie je jedním z důvodů, proč si projekt po dobu své existence drží vysokou kvalitu i osobitou tvář.

„Princip, podle kterého Noc literatury vzniká, zůstává po celou dobu stejný. Přirovnal bych ji k bohatému švédskému stolu, který přináší množství literárních ochutnávek. Návštěvník si sám vybírá, které z nich a v jakém pořadí ochutná. Způsobů, jak jednotlivé literární chody zkombinovat, je nespočet, takže každý si z Noci literatury odnáší jedinečný osobní zážitek,“ říká Ondřej Kavalír a doplňuje: „Každý rok se snažíme sestavit co nejčerstvější menu od nejlepších mistrů svého oboru. Dokládá to například skutečnost, že se v posledních letech v programu pravidelně objevují knihy autorů oceněných Nobelovou cenou za literaturu. Aby ale text při veřejném čtení dobře fungoval, Nobelova cena potřeba není. Úspěch u posluchačů většinou sklízí ukázky ochucené špetkou ironie a humoru, především však ty, jež jsou s láskou a péčí připravené z poctivých surovin. Texty, které bez příkras, ale s empatií zachycují životní situace, s nimiž se většina návštěvníků dokáže ztotožnit.“

Od jejího vzniku se do Noci literatury pravidelně zapojuje víc než dvacet evropských zemí a pražský

program dnes doplňuje téměř stovka měst a obcí po celé republice. Čtení se konají v knihovnách a divadlech, ale taky v komunitních centrech, spolcích, a dokonce ve věznicích. Přes síť Českých center se projekt rozšířil i do zahraničí a pravidelně se koná ve víc než desítce měst na třech kontinentech.

Společné čtení jako zážitek

Čtení bývá obvykle samotářská činnost. Většina z nás čte sama, vlastním tempem, v tichu pokoje. A přesto si mnozí dodnes pamatují chvíle, kdy jim rodiče předčítali pohádky a příběh se najednou stával něčím sdíleným. Přesně tenhle pocit společného naslouchání Noc literatury znovu oživuje.

Nejde přitom o nostalgii. Předčítání je jedna z nejstarších forem předávání příběhů. Dřív než knihtisk existovalo vyprávění nahlas, u ohně nebo na tržišti, kde se posluchači scházeli kolem jednoho hlasu. Noc literatury tenhle princip jen přenáší do jiného prostředí a dnešní doby, kdy se čtení stalo spíš tichou a soukromou záležitostí.

Herci jako průvodci příběhem

Klíčovou roli v tom hrají interpreti, kteří textům propůjčují vlastní hlas, rytmus a emoce a otevírají jim rozměr, jaký tiché domácí čtení nabídnout nedokáže.

„Pro Noc literatury se snažíme oslovovat výrazné interprety. Často si je musíme rezervovat i rok dopředu, protože jejich pracovní vytížení je vysoké. Dbáme na to, aby se herecké tváře příliš neopakovaly, a každý rok zveme také nové a mladé interprety, pro které je Noc literatury novinkou i výzvou,“ říká vedoucí projektu Adriana Krásová z Českých center a doplňuje: „Nejhezčí chvíle pak přicházejí, když společně s dramaturgem hledáme propojení mezi hercem, textem a místem tak, aby byl výsledný zážitek co nejsilnější. Když později dostaneme fotografii spisovatele, někdy zjistíme, že jeho podoba s vybraným interpretem je téměř neuvěřitelná.“

Pro herce je veřejné čtení zvláštní disciplína. Na rozdíl od divadelní role nebo natáčení mají jen pár minut na to, aby se s textem szili, našli jeho rytmus a vtáhli do něj publikum. „Hledání postavy při zkouškách v divadle nebo při práci před kamerou či v rozhlase nějakou dobu trvá. Na Noci literatury mě baví, že si tu cestu objevování projdu během krátkého času a hned si na publiku ověřuji, jak můj způsob funguje. Při každém dalším čtení se někam posouvám a závisí to i na reakci posluchačů. Já jim nabízím svůj pohled na text a oni mi svými reakcemi dávají najevo ten svůj,“ prozrazuje Martin Finger a dodává: „Tahle zkušenost mě posouvá dál, takže za půl hodiny je pro další skupinu naděje, že společně objevíme další nuanci. Každé z těch deseti čtení je vždycky jiné.“

Text, který čtenář zná z knihy, díky hlasu interpreta získává nový rytmus, emoce i významové odstíny. Herci přitom nejsou jen předčítající, stávají se průvodci příběhem a často rozhodují o tom, jestli si posluchač po skončení večera odnese chuť přečíst si celou knihu.

„Čtení je jednodušší, nemusím se text učit z paměti. I když po deseti čteních za sebou si člověk stejně některé pasáže nechtěně zapamatuje,“ směje se Simona Babčáková. „Mám ráda ukázky, které obsahují dramatickou situaci a přímou řeč. A úplně nejlepší je, když po přečtení sama cítím chuť dozvědět se, jak celý příběh pokračuje.“

Setkávání s publikem patří podle ní k nejkrásnějším stránkám projektu. „O přestávkách si s lidmi vždycky povídám. Mám ráda, když se po roce vracejí stejní návštěvníci a navazujeme na naše minulé rozhovory. Baví mě i to, že si přes diváky posíláme pozdravy s ostatními kolegy, kteří čtou na jiných místech. Mám pak pocit, že společně vytváříme jednu velkou literární síť,“ říká Simona Babčáková.

Když příběh ožije

Na silnou atmosféru večera vzpomíná i Ivana Uhlířová, která má za sebou už řadu čtení. „Mám spoustu silných zážitků. Jednou jsem četla hororovou ukázkou v dílně základní školy, kam přišlo jen pár posluchačů, protože místo bylo trochu schované. Právě díky tomu ale vznikla úžasná atmosféra. Všichni jsme se báli, jako bychom byli součástí příběhu,“ vzpomíná Ivana Uhlířová a doplňuje: „Jindy jsem se uprostřed čtení ztratila v textu a nemohla najít místo, kde jsem skončila. Dostala jsem záchvat smíchu a spolu se mnou i posluchači.“

Jedním z kouzel Noci literatury je podle ní taky proměna vztahu interpreta k textu v průběhu večera. „Na začátku mám vždycky obrovskou trému. Po třetím nebo čtvrtém čtení si říkám, že se z toho snad zblázním. A pak se něco zlomí – text už člověk dokonale zná, začne si s ním hrát a najednou vznikne nádherná atmosféra. Je to velké úsilí, ale konec bývá pokaždé skoro až euforický,“ popisuje Ivana Uhlířová, kterou můžete znát i z účinkování na scéně Studia Hrdinů, kde v nejbližší době ztvární jednu z rolí v inscenaci Aparát (30. září a 2. října).

Genius loci

Stejně důležitá jako knihy jsou místa, kde se čte. Organizátoři hledají prostory, které atmosféru textu citlivě doplňují, nebo s ní naopak vytvářejí zajímavý kontrast. Často jde o budovy a zákoutí, jež nejsou běžně přístupné, nebo o místa, kolem kterých lidé denně chodí, aniž by znali jejich příběh. Literatura tu vstupuje do dialogu s geniem loci a vzniká neopakovatelná atmosféra. Právě takhle spojení bývají nejsilnějším zážitkem večera.

Hledání míst je proto stejně náročná disciplína jako výběr textů. Organizátoři měsíce obcházejí čtvrtě, mluví s majiteli budov, kulturními institucemi i obyčejnými lidmi, jimž prostor patří, a zvažují, jestli konkrétní místo unese konkrétní text, a naopak. Výsledkem je mapa večerní Prahy, kterou by člověk sám jen tak nenašel.

„Moje zážitky z jednotlivých ročníků jsou velmi rozdílné a hodně záleželo na prostředí. Dodnes vzpomínám například na střechu paláce Lucerna, kde jsem kdysi natáčel film. Atmosféra zapadajícího slunce nad pražskými střechami byla jedinečná,“ vzpomíná Martin Finger a doplňuje: „Ale i na úplně obyčejném místě se dá vytvořit něco výjimečného. Jednou tam stál ušák téměř stejný jako ten, ve kterém si doma čtu knihy. Posadil jsem se do něj a měl jsem pocit, že jsem doma, jen s tím rozdílem, že tentokrát čtu nahlas lidem. Právě tento malý exkurz do soukromí publikum ocenilo.“

Čtvrť jako spoluautor

Každý ročník Noci literatury se odehrává v jiné pražské čtvrti. Místo přitom není jen kulisou, ale stává se součástí vyprávění. Organizátoři vždy hledají motiv, který propojí charakter lokality, atmosféru doby a dramaturgii projektu. Výběr knih tím není určen doslovně – ten vychází hlavně z aktuální překladové produkce jednotlivých evropských zemí –, ale vytváří rámec, v němž jednotlivé příběhy získávají nové významy.

Čtení probíhají v půlhodinových intervalech, samotná ukáзка trvá zhruba deset až patnáct minut a návštěvníci pak mají podobně dlouhou dobu na přesun na další místo. Před čtecími místy se často tvoří fronty, lidé si ale na další vstup rádi počkají. Vyškolení asistenti pustí dovnitř jen tolik posluchačů, kolik odpovídá kapacitě prostoru a zachová intimitu společného zážitku. Čekání ve frontě má svoje kouzlo taky samo o sobě: lidé si mezi sebou vyměňují tipy, které čtení je nemá minout, a fronta se tak stává malou předsíní k tomu, co teprve přijde uvnitř.

Otevřeno i pro neslyšící

Příprava i průběh Noci literatury se postupně proměňují. Zásadním krokem bylo zavedení tlumočení vybraných čtení do českého znakového jazyka. Program se tak otevřel další skupině návštěvníků, jejichž zájem každým rokem roste. Neslyšící zároveň přibližují znakový jazyk slyšícím prostřednictvím krátkých minikurzů, které se konají v přestávkách mezi jednotlivými čteními.

Návštěvník tak během jednoho večera nezíská jenom novou knihu do čtenářského seznamu, ale třeba i pár prvních slov ve znakovém jazyce, jež by se jinak nikdy neučil.

Studenti v zákulisí

Do organizace se zapojují taky desítky asistentů, kteří se starají o provoz jednotlivých čtecích míst – hodně z nich jsou studenti, již se vracejí opakovaně a v dalších letech přivádějí i svoje kamarády. Bez nich by celý večer nemohl fungovat – hlídají čas, počítají příchozí, uklidňují fronty a jsou často prvním kontaktem, se kterým se návštěvník na místě potká. Pro řadu z nich je to zároveň první zkušenost s organizací kulturní akce, k níž se pak vracejí i v dalších oborech.

„Noc literatury se snažíme otevírat především mladé generaci, pro kterou už knihy nejsou tak samozřejmou součástí života jako dříve. Těší nás proto, že počet mladých návštěvníků stále roste. Přispívá k tomu i skutečnost, že do komunikační kampaně na sociálních sítích zapojujeme stážisty a studenty různých škol a projekt představujeme způsobem, který je jejich vrstevníkům blízký,“ říká Adriana Krásová a dodává: „Zájem publika a především jeho generační proměna mě nepřestávají překvapovat. Těší mě vidět mladé lidi, kteří s programem a mapkou v ruce přebíhají mezi jednotlivými místy. Potkáváme také stále více párů, které už mají předem vybrané knihy a místa, kam se chtějí během večera vydat.“

Předchozí ročníky

V minulých letech se Noc literatury konala třeba v Podolí a Braníku pod titulem Život v městské přírodě, ve Vršovicích ve znamení Alternativy a tradice nebo v Praze 6, kde téma Kniha jako útočiště připomnělo osmdesáté výročí konce druhé světové války.

„Ráda vzpomínám na pocovidovou Noc literatury v Podolí a Braníku. Čtení probíhala v přírodě, často ve veslařských klubech podél Vltavy, a dokonce i v klubu otužilců. Při organizaci jsme jen trochu pozapomněli, že v některých místech chybí veřejné osvětlení, takže návštěvníci museli v pozdních hodinách používat světla z mobilních telefonů. Brali to ale jako dobrodružnou bojovku a neslyšeli jsme snad jedinou stížnost,“ vzpomíná Adriana Krásová.

Holešovice, dvacátý ročník

Letos přijde na řadu Praha 7. Jubilejní Noc literatury zavítá na Sedmičku pod mottem Navigace odvahou, inspirace příběhem. To odkazuje mimo jiné k proměně čtvrti, která se z průmyslové části Prahy stala jedním z center současné kultury, designu a kreativních odvětví.

Inspirací letošního ročníku je odvaha měnit zavedené věci, hledat nové cesty a proměňovat staré průmyslové objekty v místa kultury, ale taky blízkost řeky, jež otevírá prostor novým směrům. Čtení proběhnou mimo jiné v bývalých továrnách a industriálních prostorách, které dnes slouží jako galerie, ateliéry, školy nebo centra kreativních průmyslů, ale taky na lodích. Návštěvníci se podívají třeba do bývalé továrny na pražskou šunku, kabelovny nebo sodovkárny a poznají Holešovice z perspektivy, již běžná cesta čtvrtí obvykle nenabízí.

„Holešovice jsou pro takové motto ideálním místem. Jejich vrstevnatá historie umožňuje stavět dramaturgii na kontrastu mezi minulostí a současností – mezi industriálními budovami a jejich novým kulturním životem. Právě díky tomu se i známá místa mohou na jeden večer proměnit v kulisy literárních příběhů,“ uzavírá Adriana Krásová.

Pro Prahu 7 je hostování Noci literatury zároveň příležitostí ukázat čtvrť z jiného úhlu, než jak ji lidé

znají ze všedního dne. Místa, kolem nichž lidé chodí do práce nebo na nákup, se na jeden večer promění v jeviště a stejná ulice, kterou jindy proběhnete bez povšimnutí, může být zrovna ta, kde vás zastaví hlas herce a čtení z knihy, již byste si sami možná nikdy neotevřeli.

Proč se zastavit

Během dvou desetiletí se z Noci literatury stalo víc než jen řada veřejných čtení. Změnil se její rozsah, publikum i způsob, jakým o sobě dává vědět. Pořád ale zůstává večerem, kdy se lidé potkávají s příběhy, s interprety, s místy a také mezi sebou navzájem.

V době rychlých zpráv a krátkých sdělení působí možnost na chvíli se zastavit a jen poslouchat skoro nezvykle. Ale možná právě proto pořád funguje a možná právě proto do ní každý rok přibývá mladých lidí, kteří tenhle typ pozornosti odjinud tak často nezažijí. Stačí přijít, nechat se zavést na neznámé místo a na chvíli naslouchat.

Co se bude číst

Na Noci literatury zazní úryvky z 23 knih. Mezi jejich autory najdete i norského nobelistu Jona Fosseho nebo debutanta z Moldavska Alexandra Popescu.

- **Sofija Andruchovyč: Amadoka** (Ukrajina) – přeložil Petr Kalina
- **Nelio Biedermann: Lázár** (Švýcarsko) – přeložila Michaela Škultéty
- **Sacha Bronwasser: Poslouchej** (Nizozemsko) – přeložila Veronika ter Harmsel Havlíková
- **Giulia Caminito: Voda v jezeře není nikdy sladká** (Itálie) – přeložila Hana Voráčová
- **Sandrine Collette: Přišla za svítání** (Francie) – přeložili Tomáš Havel a Pavel Dobrovský
- **Jon Fosse: Septologie** (Norsko) – přeložila Daniela Mrázová
- **Daniel Glattauer: Ve vlaku** (Rakousko) – přeložila Viktorie Hanišová
- **Tine Høeg: Přistoupili, prosím** (Dánsko) – přeložila Markéta Kliková
- **Barbora Hrinová: Plachý dom** (Slovensko)
- **Vytautas V. Landsbergis: Okronoskovy lapalie** (Litva) – přeložila Romana Smělíková
- **Miha Mazzini: Vymazána** (Slovinsko) – přeložil Aleš Kozár
- **Imma Monsó: Severina a Simeón** (Španělsko) – přeložila Marie Jungmannová
- **Anita Moskatová: Kotviště** (Maďarsko) – přeložila Veronika Erdélyiová
- **Paul Murray: Včelí bodnutí** (Irsko) – přeložil Lukáš Novák
- **Jorge Nedich: Duše vyvrhelů** (romská literatura) – přeložila Markéta Cubrová
- **Zoška Papužanka: Koukol** (Polsko) – přeložila Jarmila Horáková
- **Alexandru Popescu: Montana** (Rumunsko) – přeložila Jarmila Horáková
- **Jordan Slavejkov: Sváteční rodina** (Bulharsko) – přeložil Jan Machej
- **Jacob Sundberg: Dáme Vám vědět** (Švédsko) – přeložila Dominika Rýparová
- **David Szalay: Co všechno je muž** (Velká Británie) – přeložil Lukáš Novák
- **Gonçalo M. Tavares: Jeruzalém** (Portugalsko) – přeložila Lada Weisssová
- **Lara Taveirne: Můj bratr Wolf** (Belgie) – přeložila Blanka Konečná
- **Caroline Wahlová: Síla větru 17** (Německo) – přeložila Viktorie Hanišová

Program a mapu čtecích míst najdete na www.nocliteratury.cz

<https://www.praha7.cz/dvacet-let-pribehu>